

HRAD MURÁŇ - prehľad vykonaných aktivít v roku 2016 v rámci projektu Ministerstva kultúry SR podprogram 1.4: „Zapojenie nezamestnaných do obnovy kultúrneho dedičstva“

Obec Muráň, vlastník NKP Hrad Muráň, sa v roku 2016 po štvrtý krát zapojila do národného programu „Zapojenie nezamestnaných do obnovy kultúrneho dedičstva“. Na základe pridelenej dotácie z MK SR a v spolupráci s ÚPSVaR v Revúcej zamestnala pre práce na hrade 18 nezamestnaných na obdobie 7 mesiacov od mája do decembra 2016.

Z kolektívu 18 hradných zamestnancov boli 8 odborní. Z toho 3 murári, ktorí vymurovali 40% z celkového objemu konzervačných zásahov pod dozorom remeselníka s 20 ročnou praxou s konzervačnými prácami na torzálnej architektúre. Dovolím si tvrdiť, že v Muráni sa vytvorila partia so správnymi návykmi pri použití tradičnej technológie murovania s vápennou maltou a môžu tak byť nápomocní pri obnove a záchrane Hradu Muráň pre ďalšie obdobie.

V roku 2016 sme hradných zamestnancov zapojili do pomocných ako aj odborných činností a to v rámci konzervačných prác na viacerých miestach hradu, stavby lešenia, vynášania materiálu a ostatných činností súvisiacich s oživením hradného areálu, ktorého rozloha je väčšia ako 3 ha.

Zrealizované činnosti v roku 2016:

- A – konzervačné práce v počte 3 zásahov
- B – technická podpora pre konzervačné zásahy
- C – výskum a prípravná dokumentácia
- D – činnosti súvisiace s revitalizáciou hradného areálu

A: Konzervačné práce v počte 3 zásahov

Realizácia podľa stanoviska č. KPUBB-2015/2580-20/76340/ HUN zo dňa 6.11.2015

- **zásah 1.**

Realizácie podľa rozhodnutia č. KPUBB-2015/2580-2/1355/HUN zo dňa 9.1.2015

- **zásah 2.**

Realizácia podľa rozhodnutia č. KPUBB-2015/2580-16/73278/HUN zo dňa 22.10.2015

- **zásah 3.**

1. zásah – Hlavná veža – konzervácia a čiastočná rekonštrukcia

Objekt Hlavnej veže bol v kritickom havarijnom stave a pravidelne dochádzalo k úbytkom muriva. Hrozilo, že zanikne najvýraznejšia časť objektu, jeho juhovýchodné nárožie. Práve preto sa tento zásah ocitol medzi prioritami minulej sezóny. Začali sme čiastočnou rekonštrukciou už prakticky neexistujúceho juhozápadného nárožia, ktoré má dnes výšku štyri metre. Pokračovalo sa stabilizáciou východnej steny a zmenšením vypadnutého otvoru v južnej stene objektu. Zároveň sa priebežne plošne škárovalo. V interiéri veže prakticky neexistovalo lícne murivo, pri jeho dopĺňaní sa rekonštruovali otvory po vyhnitých trámoch bývalého podlažia. V závere sa práce sústredili na preskladanie korún a rekonštrukciu celého juhovýchodného nárožia. Napokon dostali koruny muriva ochrannú vegetačnú vrstvu tvorenú suchomilnou trávou a rozchodníkmi.

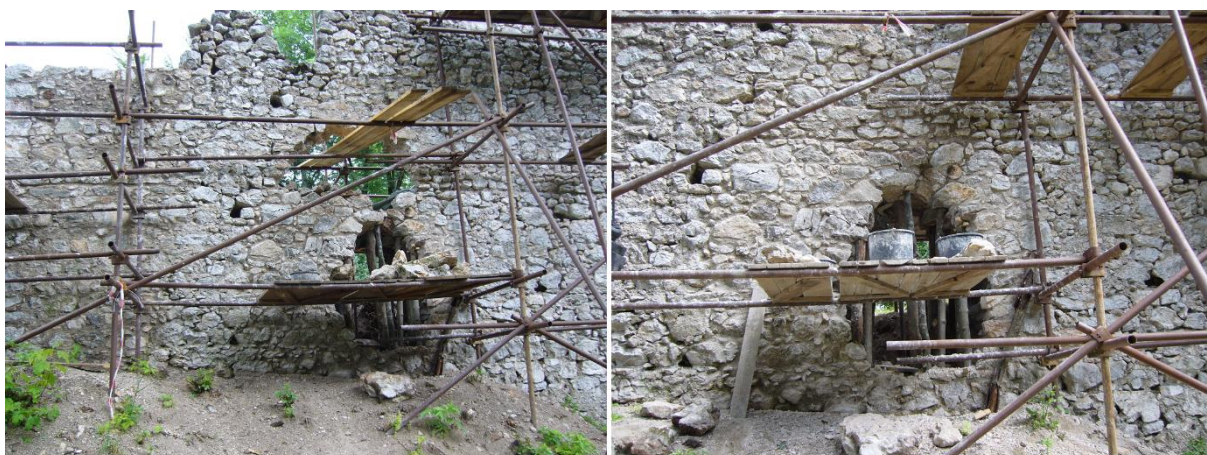
Priebeh prác na rekonštrukcii juhozápadného nárožia.

Koruna a juhovýchodné nárožie veže pred a po zásahu.

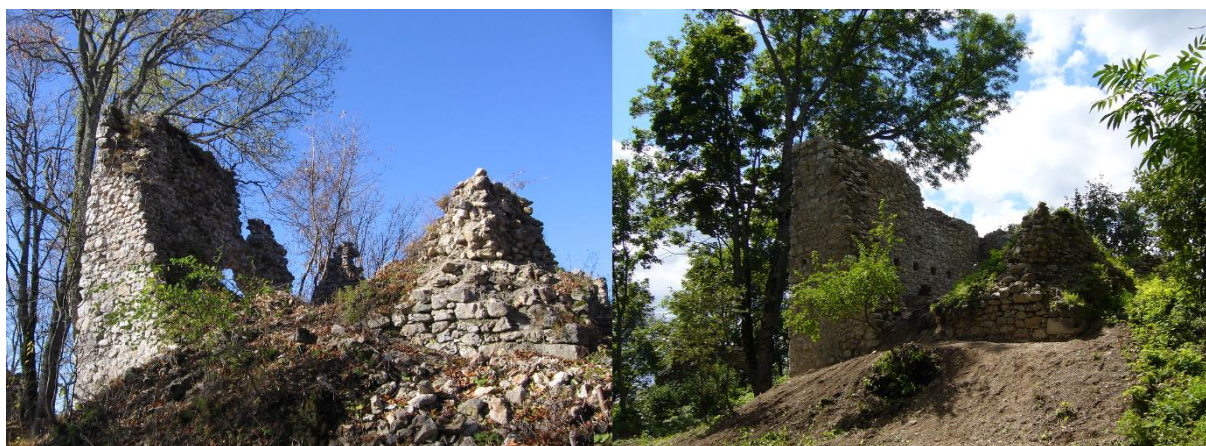
Interiér veže v priebehu prác.

Exteriér veže počas prác.

Stav Hlavnej veže pred a po zásahu pri pohľade z južnej strany.

Pohľad pred a po zásahu zo severovýchodu.

Pohľad od západu.

2. zásah – konzervácia východnej časti Koháryho paláca

Práce začali konzervovaním múrikov bývalej fasády, ktoré boli odhalené archeologickým výskumom v roku 2014. Od vtedy boli provizórne chránené geotextíliou a nasucho vyskladanou vrstvou kameňa. Zakonzervované boli aj niektoré z vnútorných priečok paláca. Náročnejší bol zásah na východnej stene, kde hrozilo zrútenie pomerne veľkej časti pôvodného muriva. Zásah bol o to komplikovanejší, že bolo treba postaviť lešenie a pracovať v pomerne extrémne situovanom svahu na hrane hradného brala. Takisto sme tradičným tesárskym spôsobom vyrobili stužovacie trámy, ktoré boli následne osadené na svoje pôvodné miesto. Pri všetkých zásahoch na Koháryho paláci boli plošne preškárované príslušné úseky muriva.

Stav pred zásahom 2015

Stav po zásahu 2016

Priebeh prác pri konzervácii priečky a bývalej fasády paláca.

Osadený stužovací trám.

3. zásah – Prejazdová prístavba Hlavného paláca

Táto časť Hlavného paláca je z dlhodobého hľadiska v havarijnom stave a svojím umiestnením ohrozuje návštevníkov pamiatky. Už minulých rokoch bola zakonzervovaná klenba východnej časti prejazdu. V sezóne 2016 sme sa sústredili na prízemnú časť prejazdu, kde bolo najskôr nutné po začistení terénu sanovať neexistujúce časti špaliet, aby bolo v druhej etape možné rekonštruovať zaniknuté klenby a podoprieť torzo kaplnky. Klenba do schodiskovej prístavby bola rekonštruovaná v plnom rozsahu. K objektu je nutné pristupovať veľmi citlivo z dôvodu zachovania mnohých stavebných detailov (otlačky po drevených stavebných konštrukciách, torzá pôvodných omietok). Zakonzervovali sme schodiskovú časť prejazdu, kde sa nachádzajú otlačky po drevenom vretenovitom schodisku a torzo okna pre osvetlenie schodiska. Tým sme zakončili prvú etapu konzervácie a čiastočnej rekonštrukcie prístavby.

Stav pred zásahom a priebeh začisťovacích prác.

Špaleta prejazdu pri odkrývaní a jej rekonštrukcia.

Rekonštrukcia špalety a klenby vo vstupe do schodiskovej časti.

Zakonzervované časti prejazdu boli zazimované. Objekt čaká 2. etapa, konzervačných zásahov a statického zabezpečenia.

Odtlačok schodu a nástupnice.

B: Technická podpora pre konzervačné zásahy

Vynášanie náradia, materiálu

Hrad Muráň je špecifický svojou polohou, rozlohou a nedostupnosťou. Všetko náradie, stavebné stroje, lešenie, rezivo a všetok materiál sa vynáša manuálne v náročnom teréne cca 450 m. Na úseku 250 m nie je možné použiť ani fúrik.

Manipulácia s pieskom, ktorý nie je možné nákladným autom dovieŕ pod hrad je pomerne náročná. Piesok bol zložený 1,2 km od hradu, kde ho treba naložiť na vlečku traktora, ktorý piesok vyvezie a zloží cca 400 m od hradu. Tam sa piesok navrecuje a ručne vynáša na hrad. S vynášaním kameniva pomáhali aj návštevníci hradu, tak ako aj minulé roky. Túto sezónu podľa odhadov pomohli vyniesť cca polovicu z celkového množstva kameniva.

V sezóne 2016 pribudlo vynášanie dreva dosiek a trámov, ktoré sú potrebné pre výrobu lešenárskych podlážok a pre výdrevu klenieb, ktoré sa budú rekonštruovať na prejazde Hlavného paláca.

Vynášanie kameniva a kusového vápna vo vreciach hradnými zamestnancami.

V roku 2016 sme mali stavebné zázemie pri Dome veliteľa, ktoré je od studne vzdialené cca 200 m. Vodu sme čerpali zo studne vysokotlakým čerpadlom a taktiež sme zakúpili hadice, cez ktoré bolo možné dostať vodu, s jednou medzistanicou, až k stavebnému zázemiu.

Príprava tzv. horúcej kopy

Keďže v minulých sezónach sa realizovali mnohé stavebné zásahy, zásoba roztriedeného kameňa začala byť nedostatočná. Preto sme boli nútení získavať vhodné kamene zo sutinových závalov v rôznych častiach hradu. Takto získaný materiál sa triedil a ukladal na miesta, kde bude pripravený k ďalšiemu použitiu.

Triedenie a uskladnenie pôvodného stavebného materiálu.

C – výskum a sprievodná dokumentácia

Archeologický výskum

Archeologický výskum sa tento rok venoval Protitureckému batiónu a jeho účelom bolo overenie priebehu niektorých zaniknutých murív. Jednalo sa zároveň o prvú etapu odvodnenia priestoru celého bastiónu. Výskum sa realizoval v súlade s rozhodnutím č. KPÚBB-2015/2580-20/76340/HUN vydaného v Lučenci dňa 6.11.2015.

Predbežné chystanie terénu na odvodnenie a dokumentácia archeologických sond.

D – činnosti súvisiace s revitalizáciou hradného areálu

Hrad Muráň sa nachádza v Národnom parku Muránska planina v Národnej prírodnej rezervácii Cigánka, pričom hradný areál je v 4. stupni ochrany prírody a priestor bezprostredne za hradbami v 5. stupni. Akákoľvek činnosť na hrade musí byť vopred schválená úradom životného prostredia a realizovaná v spolupráci so Správou NP Muránska planina, ktorá je ústretová, nakoľko vidí výsledky systematickej záchrany hradu.

Údržba v areáli hradu - vegetácia (okrem stromov, ktoré sa redukujú cielene v zmysle súhlasov OÚ, odbor životného prostredia v BB) bola redukovaná celoplošne, kosením a odstraňovaním koreňov. Dá sa skonštatovať, že po štyroch rokoch sústavnej údržby získava areál hradu príjemný lesoparkový charakter. Návštevníci tak majú možnosť predstaviť si hradný areál komplexnejšie. Pričom nie je nutné areál úplne odlesňovať a vytvoriť z neho rúbanisko, naopak stačí pravidelná údržba. Vzhľadom k značnej rozlohe celého hradného komplexu je práca zamestnancov projektu na údržbe areálu veľkým prínosom. Na viacerých miestach sa doplnili posedenia. Pribudli provizórne drevené zábradlia, niektoré staršie boli nahradené novými.

Záver správy

V roku 2016 sa podarilo komplexne vyriešiť havarijnú situáciu na objekte Hlavnej veže. Podnikol sa prvý krok pre vyriešenie odvodnenia Protitureckého bastiónu. Realizovala sa prvá etapa konzervácie na prejazde Hlavného paláca, ktorá nutne predchádza statickému zabezpečeniu celého torza. Úspechom je aj zistenie že od roku 2013 sa zo zamestnancov vyprofiloval jeden odborný pracovník/murár, ktorý je už samostatne schopný pracovať na konzervačných zásahoch. Hrad Muráň je a vždy bude špecifický svojou nedostupnosťou, preto projekt obnovy so zapojením nezamestnaných je výborná alternatíva jeho záchrany, pretože sa ušetria nemalé finančné prostriedky, v inom prípade vynaložené na mzdy pomocných ako aj odborných pracovníkov.

Záverečnú správu vypracoval:

Kamil Nováčik, koordinátor pamiatkovej obnovy v roku 2016

figurapessoa@gmail.com, 0908 544 888

V Piešťanoch 17. 01. 2017

Schválil:

Ing. Roman Goldschmidt, starosta obce

V Muráni dňa 20. 01. 2017